

De ongewenste doden

boekerij.nl

Chris Lloyd

De ongewenste doden

Parijs, 14 juni 1940. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moet rechercheur Eddie Giral alles op het spel zetten om de moord op vier vluchtelingen te onderzoeken.

Vertaald door Tasio Ferrand

ISBN 978-90-225-9656-2

ISBN 978-94-023-1944-6 (e-book)

NUR 330

Oorspronkelijke titel: *The Unwanted Dead*

Omslagontwerp: Wil Immink Design

Omslagbeeld: © Wil Immink Design / Istock

Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2020 Chris Lloyd

© 2022 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Liz. Voor alles.

VRIJDAG 14 JUNI 1940

Er gebeurden twee dingen op 14 juni 1940.

Vier mannen die niemand kende stierven op een spoorwegemplacement, en een vijfde man stapte van een balkon af.

Er gebeurden nog meer dingen op 14 juni 1940.

De soldaten van het 187^e tankjagersbataljon wilden er op hun best uitzien bij het binnenvallen van Parijs, dus namen ze een bad in het modderige water van het Canal de l'Ourcq, zes kilometer buiten de stad. In een wedloop om de beste bedden te bemachtigen, installeerde generaal Bogislav von Studnitz zich in Hôtel de Crillon, terwijl overal om hem heen Duitse officieren hun stoffige uniformen uitspreidden op het beste beddengoed van de stad. En in de zomerzon toeterden *Wehrmacht*-fanfares eindeloos heen en weer over de verlaten Champs-Élysées tot uiteindelijk boven het Graf van de onbekende soldaat een gigantische swastikavlag werd ontvouwd voor het geval er nog iemand in Parijs was die niet wist dat we hadden verloren.

Maar in mijn wereld stierven er vier mannen die niemand kende op een spoorwegemplacement en stapte een vijfde man van een balkon af.

'Jezus, wat een stank,' vloekte Auban.

'Toon wat respect, rechercheur,' zei ik.

Auban, een krachtpatser die zich als lid van een extreemrechtse knokploeg een weg door de jaren dertig heen had geknokt, was een stoere, gespierde man. Zelfs in de aanzwellende hitte van een zomer-

ochtend kleepte hij zich zodanig dat je dat niet zou vergeten: een zwaar leren jack over een wit overhemd zo strak dat hij met zijn brede borst kon pronken. Hij keek me nijdig aan en draaide zich weg.

‘Deze kant op, inspecteur Giral,’ zei hij met opeengeklemd kaken. Zijn gebruikelijke arrogante onbeschoftheid was nu overgoten met een angst die hij niet kon verbergen. Ik keek links en rechts van me en wist waarom.

Langs het spoortalud stond de ene rij Duitse soldaten na de andere. Een kordon van gezichtsloze figuren die me hadden staan bekijken toen ik over de met vettig roet bedekte dwarsliggers van het rangeerterrein mijn weg zocht naar de plek waar Auban op me wachtte. Ze waren al die tijd geen centimeter verschoven. Aan de rechterkant verduisterden ze gedeeltelijk de laagstaande zon, hun lange schaduwen golvend over de olie en het roet van het spoorweg-emplacement, hun ogen strak op ons gericht terwijl we langsliepen. De door schril contrasterend zonlicht geharde jonge gezichten aan de linkerkant staarden onbewogen voor zich uit. Ik zag een officier op amper vijftig meter afstand aandachtig naar me kijken, zijn gezicht uitdrukkingloos. Het waren de eerste Duitsers die ik die dag zag, een aantal van de eerste die de stad in waren getrokken. Zwijgend bekeken ze ons nu, hun machinegeweren naar de grond gericht, het grijs van hun veldtenues doordrenkt met het zwart van de wolken.

‘Staan ze hier al de hele tijd?’ vroeg ik aan Auban. Hij knikte.

We zetten koers naar een groep van zes geüniformeerde politieagenten die bij een aantal goederenwagons op ons stond te wachten. Het normaal gesproken zo bedrijvige emplacement aan de zuidkant van Gare d’Austerlitz was onnatuurlijk stil. Er reden geen treinen in of uit. We baanden ons een weg door het afval dat langs de rails lag. Het was al weken niet opgehaald en had in omliggende straten en overal in de stad liggen rotten, aangezien afval wel het laatste was waar men zich druk om maakte terwijl de Duitsers naar Parijs oprukten.

Auban had gelijk. Het stonk inderdaad. Een geur van dood en

verval in de lucht. Of die nu afkomstig was van het tafereel dat me opwachtte of van de stad zelf, wist ik niet zeker. Onder toezien oog van de Duitse soldaten liepen we langs een dode hond die met gezwollen, bungelende tong en paniekerig opengesperde ogen op de wirwar van rails lag. Vliegen stegen en daalden in een zwerm van verrotting. Ik aarzelde even. Er ging nog een geur onder schuil, zwak maar scherp, als bittere ananas ondergedompeld in zwarte peper. Alleen was die anders dan ik me herinnerde. Ik schudde mijn hoofd om ervan af te komen.

Ik keek weg van de hond en zag een politiebrigadier zich over het spoor naar ons toe haasten. De adem stakte me in de keel en ik struikelde bijna. Ik wierp Auban een snelle blik toe, maar hij had het niet opgemerkt. Vechtend tegen mijn paniek keek ik weer naar de figuur die op me af rende. Zijn gezicht werd ontsierd door een zwaar gasmasker, en de geur die aan de randen van mijn zintuigen op de loer had gelegen, overspoelde eindelijk mijn geheugen.

Zijn stem klonk gedempt terwijl hij zowel mij als Auban een gasmasker aanreikte. ‘Je moet dit opzetten, Eddie.’

Ik vocht om het trillen van mijn hand tegen te gaan en pakte mijn masker. Het was standaard legermateriaal. Niet veel beter dan de gasmaskers die we moesten dragen de vorige keer dat Duitsland oorlog tegen ons voerde. Terwijl ik probeerde mijn ademhaling onder controle te houden, worstelde ik tegen een heropleving van de duistere paniek die me een mensenleven geleden had gegrepen toen ik er voor het laatst een had gedragen. Ik herinnerde me een andere ochtend, de ochtend waarop ik het gas kortstondig in mijn neusgaten en ogen had voelen branden voordat ik net op tijd mijn masker wist op te krijgen en daarna door de gele mist turend de pechvogels die te lang hadden gewacht een langzame dood had zien sterven op de bodem van een loopgraaf.

‘Het is puur uit voorzorg,’ hoorde ik de brigadier zeggen. ‘Het gas zal inmiddels wel verdwenen zijn, maar we kunnen maar beter het zekere voor het onzekere nemen.’

Hij bracht ons naar de zes geüniformeerde agenten die in een kleine cirkel bij elkaar stonden, elk van hen met een masker op.

‘Goedemorgen, Eddie,’ zei de enige aanwezige burger tegen me. ‘Het komt niet elke dag voor dat we publiek hebben.’

Bouchard, de forensisch arts, was slechts een paar jaar ouder dan ik, maar hij droeg altijd een ouderwets jacquet en zijn grijzende haar was achterovergekamd als een filosoof uit de belle époque. Ondanks het masker dat zijn gezicht verborg, kalmeerde zijn aanwezigheid me.

‘Taai publiek, lijkt me. Ik laat jou na afloop maar met de pet rondgaan.’

De brigadier wenkte ons om hem te volgen. Zonder een woord te zeggen leidde hij ons naar een opstelspoor waar drie goederenwagons met gesloten schuifdeuren achter elkaar geparkeerd stonden. Hij wees naar de middelste wagon. Het ventilatierooster vlak bij het dak was dichtgestopt met lappen. Er was een kleine opening zichtbaar waar een deel van de vulling was losgekomen. Met een hoofdknikje liet ik de brigadier weten dat ik begreep wat het betekende.

We stapten alle drie naar de wagon toe. Auban bleef achter. Het slot op de deur was al geopend, op de grond lag een metalen staaf die blijkbaar was gebruikt om het dicht te houden.

Behoedzaam schoof de brigadier de deur open, leunde naar binnen, zette zijn voet op de metalen treeplank en trok zichzelf omhoog. Hij wees naar iets bij de achterste muur. Een kleine hoop gebroken glas met daaromheen een nauwelijks zichtbare vlek op de houten vloer. Gelige stofdeeltjes, opgeworpen door de bewegingen van de brigadier, klampten zich even aan het schaarse licht vast en zakten langzaam terug naar de ruwe vloerplanken.

‘Chloor,’ zei hij met vervormde stem.

Ik stapte in, gevolgd door Bouchard. Ik moest even wachten tot mijn ogen zich hadden aangepast aan de duisternis en de onwerkelijke aanblik van het donkere interieur door het goedkope glas van het masker. Ik wou dat ze dat niet hadden gedaan. Ik zag een man onderuitgezakt aan de andere kant liggen, zijn hand nog steeds reikend naar de deur. Hij was gestorven tijdens een poging het slot open te wrikken. Ik keek naar hem en zag weer de wanhopige, uitpuilende ogen en gezwollen keel die ik had gehoopt nooit meer te zien. Hetzelfde verkleurde speeksel dat langs zijn kin op zijn borst

droop. Mijn ademhaling werd oppervlakkig achter het strakke masker.

De brigadier wees naar links. Daar lag nog meer gebroken glas op de vloer. Op de muur erboven was een vochtvlek zichtbaar waar de glazen cilinder tegen het hout kapot was geslagen. Een tweede man lag op de vloer onder het ventilatierooster met een deel van de lappen in zijn hand, en ook zijn gezicht was rood en opgezwollen, getekend door dezelfde gekwelde en paniekerige blik. Achter hem lagen nog twee anderen. De planken bij hun voeten zaten onder de krassen die waren ontstaan toen ze van het gas probeerden weg te komen, en hun gebogen hoofden lagen in uiteindelijke berusting bij elkaar tegen de verre muur aan. Ik had loopgraven gezien vol mannen die er net zo bij hadden gelegen, maar weinig dingen zo hopeloos als dat wat ik in de groezelige goederenwagon op een opstelspoor aantrof op de eerste echte ochtend van mijn nieuwe oorlog.

Ik voelde een zware druk op mijn borst, niet van het gas, maar van het gevoel dat het masker aan mijn gezicht klauwde. Niet in staat het nog een seconde langer te verdragen, trok ik het van me af en stak mijn hoofd door de deuropening naar buiten om lucht te happen.

De brigadier dook op me af. Het afgrijzen was door zijn eigen masker heen te zien.

‘Ben je gek geworden, Eddie?’

Ik kon zijn woorden maar net horen. ‘Het gas is weg. Dat zei je zelf al.’ Ik sprak op boze toon om mijn angst te verbergen. Ik draaide me weer naar binnen toe maar bleef bij de deuropening staan. ‘We kunnen hierbinnen niet werken. Breng de lichamen naar buiten, dan kan dokter Bouchard zijn vooronderzoek daar doen.’

‘Dit is ongebruikelijk, Eddie,’ wierp Bouchard tegen.

Ik keek naar het tafereel om me heen, zowel binnen als buiten de wagen. ‘Vertel mij wat. Haal die lichamen eruit.’

Met tegenzin gaf de brigadier een aantal van zijn mannen opdracht de vier dode mannen uit de wagon te halen en een stuk verderop neer te leggen. ‘Een van jullie moet de glasscherven van de

gascilinders verzamelen en in aparte dozen doen,' beval hij. 'Draag handschoenen.'

'En houd jullie maskers op,' voegde ik eraan toe. 'Als dit chloorgas is, is het zwaarder dan lucht. Als er nog wat van over is, zal het vlak boven de vloer van de wagon hangen.' Ik had niets hoeven zeggen. Ik was de enige die mijn masker had afgedaan. 'En haal die raamschotten weg en sluit de deur. We zullen de wagon later goed doorzoeken, wanneer het gas verdwenen is, of in ieder geval te verdund met de buitenlucht om nog schadelijk te zijn.'

Bouchard was uit de wagon gestapt en had zijn masker afgedaan. Hij zette zijn bril met de halve lenzen op zijn adelaarsneus recht en keek naar me omhoog. Ik zag de bezorgdheid in zijn gezicht.

'Ik heb dit allemaal al eens eerder gezien,' zei ik ter geruststelling. 'Het gas is weg, ik weet het zeker. Zal het forensisch instituut vingerafdrukken van die lappen kunnen krijgen?'

Hij keek bedenkelijk. 'Ik weet het niet. Niet dat er nog iemand is die het zou kunnen proberen. Niet nu dit zootje in de stad is.' Hij gebaarde naar de Duitsers, draaide zich daarna om en volgde het eerste lichaam naar een leeg stukje grond zo'n twintig meter verderop.

Ik sprong uit de wagon en gooide mijn masker op de grond. Terwijl ik wegliep, zoog ik mijn longen vol lucht en maakte me daarbij voor het eerst geen zorgen om het roet en de bijtende vervuiling die de stad verstikte. Ik keek omhoog. Vettige zwarte rookwolken klampten zich aan de ochtendlucht vast en wierpen een schaduw over Parijs. Ze waren afkomstig van de benzinedepots buiten de stad. Sommigen zeiden dat de benzine werd verbrand door ons eigen terugtrekkende Franse leger. Anderen gingen ervan uit dat de Amerikaanse oliemaatschappijen hun eigen depots in brand hadden gestoken. Hoe dan ook, het zou voorkomen dat de Duitsers de brandstof in handen kregen. Het leek niet veel verschil te maken, het deerde in ieder geval de indringers niet. De enigen die te lijden hadden van de smerige rookvingers die aan monden, neusgaten en kleren klauwden, waren wij die nog in de stad waren. Het had de nacht daarvoor geregend, voor het eerst in een maand, en ik moest

voorzichtig tussen de sporen lopen, aangezien de houten dwarsliggers dodelijk waren geworden nu hun gebruikelijke laag olie en roet verdikt was door de grove zwarte dauw die was gevallen.

Toen ik om me heen keek, zag ik Bouchard zijn vooronderzoek beginnen op de vier lichamen, die op dekzeilen op de grond waren gelegd. Het was ongebruikelijk, dat wist ik, maar het was de enige mogelijkheid die ik zag. Hij zou de volledige autopsie in het forensisch instituut uitvoeren. Voorbij de opstelsporen met de drie goederenwagons bleven de Duitsers zwijgend toekijken. Ik was hen bijna vergeten. Achter hen lag een lappendeken van geïmproviseerde hutten, als een soort stadshorizon van laagbouw die in de loop der jaren was opgetrokken, grotendeels illegaal. Als de soldaten er niet waren geweest, had ik een paar geüniformeerde agenten gestuurd om er een kijkje te nemen. Ten noorden van de goederenwagons lagen de werkplaatsen en de overdekte opstelsporen, en links daarvan was het kopstationsgebouw voor passagiers. Aan de zuidkant van het terrein gingen de sporen op in de straten die de stad uit leidden. Ik zag ze in de verte smaller en vager worden. Een deel van me verlangde ernaar ze te volgen, en een ander deel ook weer niet, realiseerde ik me tot mijn verbazing. Achter me zag ik het ene na het andere spoor dat van het zuiden naar het noorden liep. In het midden stond een gammele toren die bereikbaar was via een smalle trap en zo te zien uitzicht bood over het hele emplacement.

Een van de geüniformeerde agenten kwam me in opdracht van de brigadier halen. Ook hij had zijn masker afgedaan. Nerveus hees hij de band van zijn geweer wat hoger op zijn schouder. De politie had geweren bij zich sinds de Duitsers bij de Ardennen waren doorgebroken, naar verluidt om de stad op elke straathoek te kunnen verdedigen. Nu leek het een waardeloze provocatie die als een rode lap zou werken op de bezettende troepen. De politieagent die voor me stond, droeg zijn geweer met zichtbare tegenzin.

‘Daar staan de arbeiders die de wagon hebben gevonden,’ liet de brigadier me weten toen ik weer bij hem was.

Hij bracht me naar een gezette man van in de vijftig met een leren wambuis over een met olie besmeurde blauwe overall. Hij zag eruit

als een mini-Mussolini, maar met een volle bos donker haar en zonder de strijdlustige kaak.

Hij stelde zich aan me voor. 'Le Bailly. Ik ben de vakbondsfunctionaris van Gare d'Austerlitz.'

'Dat moet u op dit moment misschien maar stilhouden.' Ik gebarde subtiel naar de Duitsers. 'Waren ze er al toen u de wagon vond?'

Hij knikte. De grond schudde onder ons, en Le Bailly en ik keken elkaar aan toen we beiden de sensatie herkenden. 'En daar hebben we nog meer van die hufters,' zei hij.

De vreemde stilte van het spoorwegemplacement versterkte het geluid van vrachtwagens en tanks die door de straten van onze stad denderden en de grond onder hun banden en rupsbanden lieten trillen. Te midden van dat alles begon er een telefoon te rinkelen. Ik keek opzij en zag de Duitse officier rustig praten door een veldtelefoon die een soldaat voor hem vasthield. Hij bleef naar ons en de andere politieagenten kijken en knikte. Ik draaide me weer naar Le Bailly toe.

'Nog iemand anders gezien?'

'Niemand.' Hij wees naar twee andere arbeiders die iets verderop stonden. 'We roken die geur, en ik heb tegen die twee gezegd dat ze zo snel mogelijk bij die wagons weg moesten. Ik heb in de vorige oorlog gevochten. Die geur vergeet je nooit meer.'

Ik moest hem gelijk geven. Ik riep Auban en gaf hem opdracht met de twee arbeiders te gaan praten, de ene lang en luguber en met een snor die zijn gezicht was ontgroeid, de andere gedrongen en stevig en met een kogelvormig hoofd en een gezichtsuitdrukking zo vijandig als de charmes van Auban.

Na hem even nagekeken te hebben, richtte ik me weer tot Le Bailly. 'Waar kwamen die wagons vandaan?'

'Die hebben hier de hele nacht gestaan. Ze zouden gekoppeld worden aan een trein die vanmorgen zou vertrekken, maar er rijdt helemaal niets vandaag.'

Voordat ik kans zag nog een vraag te stellen, hoorde ik een geluid. Le Bailly en ik reageerden op precies hetzelfde moment. Nog een

herinnering uit de vorige oorlog. Geweren die werden gespannen. Ik draaide me om en zag de Duitse officier naar de groep politieagenten bij de wagon toe lopen. Zijn soldaten volgden hem met geheven wapens. Ik wierp een blik achter me. De troepen aan de andere kant liepen op ons af. Ik voelde mijn vuurwapen in mijn holster. De officier sprak met een van de uniformen, die uiteindelijk naar mij wees. Geflankeerd door vier soldaten kwam hij naar me toe.

‘U bent hier de leidinggevende politiefunctionaris?’ vroeg hij me in redelijk goed Frans. Hij had zijn Luger uit de holster gehaald en wees er nonchalant mee mijn richting op. In de vorige oorlog had ik veel van dit soort figuren gezien, zowel aan onze kant als aan die van hen. Ze leken zichzelf permanent op een wit paard te zien zitten, neerkijkend op de rest van ons, de in het slijk rottende sloebers. Met zijn witblonde haar en scherpe jukbeenderen leek hij onaangestaan door het roet en de stank waarmee de rest van ons te maken had.

‘Ja. Ik hoef niet te vragen of u een leidinggevende bent.’

‘En waarom dan niet?’

‘U zit niet onder de drek zoals alle anderen.’

Het nonchalante wijzen met zijn Luger werd minder nonchalant. Ik zag hem worstelen met de vraag of hij nu wat onzeker zou lachen of me zou neerschieten. Zelfbeheersing en een flauwe grijns wonnen. ‘Ik ben een officier in de Wehrmacht. U vergist zich als u denkt dat ik me op deze manier laat toespreken.’

Ik wees naar de groep smerissen, die door de Duitse soldaten op een kluitje gedreven en onder schot gehouden werden. ‘En ik ben moe en kwaad en probeer mijn werk te doen ondanks het feit dat u en Adolf me voor de voeten lopen. U vergist zich als u denkt dat ik mijn agenten zo minderwaardig laat behandelen.’

De grijns werd nog een fractie sprankelender. ‘Ik zal het onthouden.’ Hij draaide zich om en schreeuwde een bevel naar zijn soldaten. Ze namen wat afstand van de smerissen en lieten hun geweren zakken. De officier draaide zich weer naar mij, zijn vuurwapen nog steeds geheven, niet zo hoog dat het een acute dreiging vormde, maar hoog genoeg om zijn boodschap over te brengen. ‘Ik ben *Hauptmann* Karl Weber van de 87e infanteriedivisie van de Wehr-

macht. Ik moet u meedelen dat het Duitse opperbevel het bevel heeft uitgevaardigd om alle Franse burgers te ontwapenen.’

‘Wij zijn de politie.’

‘Inclusief de politie. Ik moet u allen vragen uw wapens in te leveren.’

Ik keek naar de soldaten die als vossen in een kippenren naar de smerissen keken. Ik zag weinig andere opties. ‘Heb ik uw woord dat de politie niets zal worden aangedaan?’

‘Dat heeft u.’

Met wat handgebaren liet ik de anderen weten dat ze hun wapens moesten afgeven. De Duitse soldaten verzamelden snel alle pistolen en geweren en brachten ze naar een onderofficier die nog steeds aan de kant stond. Al die tijd bleef Hauptmann Weber zijn ogen op mij gericht houden, op zijn gezicht een mengeling van afstandelijke superioriteit en glimlachende laatzinnigheid.

Ik gaf hem mijn pistool.

‘Dank u,’ zei hij.

Hij schreeuwde een bevel, en de soldaten brachten hun wapens omhoog. Toen ik een van hen zijn geweer hoorde spannen, keek ik Weber aan. Ik voelde mijn woede stijgen, maar met een flauwe glimlach op zijn gezicht riep hij een tweede bevel, waarop zijn mannen zich terugtrokken en weer op hun oorspronkelijke posities naast het spoor gingen staan.

‘Ik zal u verder laten gaan met uw onderzoek,’ zei hij terwijl hij begon weg te lopen om zich bij zijn troepen te voegen. ‘Ik denk dat we nu weten waar we aan toe zijn.’

‘Waarom zijn ze hier verdomme nog?’ siste de brigadier. ‘We zijn ongewapend.’

Bouchard en ik konden het niet laten om op te kijken. Zo stil als de heroïsche standbeelden waar ze van leken te houden, stonden de Duitse soldaten een uur later nog in rijen op de verhoogde taluds, terwijl we het onderzoek gadesloegen dat Bouchard op de lichamen van de vier mannen uitvoerde. De enige die sprak, was de officier, een litanie van terzijdes waar de mannen aan weerszijden van hem

om moesten gniffelen, maar die voor ons verloren ging in de as-grauwe lucht.

‘Het is die soldaten niet om ons te doen,’ zei ik tegen hem. ‘Ze zijn hier om het spoor te bewaken. Om ervoor te zorgen dat ons leger het niet kan gebruiken om in of uit te breken.’

‘Hebben wij een leger dan?’ vroeg Bouchard sceptisch.

Een stel jonge politieagenten kwam naar ons toe met elk een doos in de handen. ‘De twee gascilinders,’ legde een van hen uit. ‘Wat ervan over is.’

‘Breng ze naar het bureau,’ zei ik. ‘Zorg ervoor dat brigadier Mayer ze krijgt.’

Zichtbaar opgelucht haastten ze zich naar de politiewagens die bij de zuidelijke ingang van het emplacement geparkeerd stonden en verlieten de plaats delict. Auban en acht andere geüniformeerde agenten wachtten vlakbij om op een teken van Bouchard de lichamen weg te halen. De drie spoorwegarbeiders hadden gezelschap gekregen van een zestal collega’s en stonden een stukje verderop toe te kijken, hun nieuwsgierigheid had het inmiddels gewonnen van hun angst voor de Duitsers.

De brigadier en ik doorzochten de kleding van de mannen. Die was eens van goede kwaliteit geweest maar nu versleten. Er zat niets in de zakken. Geen geld en geen identiteitsbewijzen.

‘Beroofd?’ vroeg de brigadier. ‘Of vluchtelingen?’

‘Of allebei.’ Ik vond een etiket van een kleermaker in een van de jasjes en liet het aan de brigadier zien. ‘Waarschijnlijk buitenlands. Dit is gemaakt op een plek die Bydgoszcz heet.’

‘Polen,’ meldde hij. ‘Ik heb er in het bioscoopjournaal over gehoord.’

Onwillekeurig keek ik naar de vier mannen en vroeg me af wat ertoe had geleid dat ze hier zonder bezittingen en zonder identiteitsbewijzen de dood hadden gevonden in een groezelige goederenwagon aan de rand van een vreemde stad.

‘Het zal chloorgas zijn.’ Bouchard onderbrak mijn gedachten. ‘Ik zal meer weten wanneer ik ze heb opengesneden, maar hier kunnen we nu al wel zeker van zijn.’

‘Chloor?’ Ik wist het niet zeker. De geur was net iets anders geweest dan ik me die herinnerde.

‘Hoe zouden ze zijn gestorven?’ vroeg Auban aan de dokter. Hij was een paar jaar te jong om in de vorige oorlog gediend te hebben en had de morbide interesse van mensen die ten onrechte dachten dat ze op de een of andere manier iets hadden gemist.

‘Een gruwelijke dood, als je het echt wilt weten. De chloor reageerde met het vocht in de longen en veranderde dat in zoutzuur. Het heeft ze simpelweg van binnenuit weggevreten.’

‘Jezus,’ zei de brigadier. ‘Wat moet dat een marteldood zijn.’

Uiteindelijk brak mijn stem dan toch bijna. ‘Dat is het ook. Ik had nooit gedacht dat ik het nog eens zou zien. We kunnen alleen maar hopen dat dit echt de laatste keer is.’

‘Zou je erop durven rekenen, Eddie?’ vroeg Bouchard terwijl hij langzaam overeind kwam.

Ik was alleen in een rivier van treinsporen. De laatst overgebleven agenten in uniform hadden de vier lichamen naar een gereedstaande vrachtwagen gedragen. Auban was vertrokken. Bouchard had zijn tas dichtgeklapt en op me gewacht.

‘Zal ik met je meelopen naar de auto’s?’ had hij me gevraagd.

‘Ik wacht nog even. Wanneer ga je de autopsies doen?’

‘Morgen.’

‘Vanmiddag.’

Bouchard had geknikt en daarna naar de soldaten om ons heen gekeken. Ze leken rusteloos te zijn geworden. ‘Blijf niet te lang, Ed-die.’

Ik zag hem gaan en wierp de Duitse officier een blik toe. De zon stond nu hoog, en er liep een zweetdruppel over mijn wang. Ik veegde hem weg en zag roet op mijn vingertop. Nadat ik de gif lekkende vrachtwagen had zien wegrijden, speurde ik het emplacement af en liep zuidwaarts naar het hek waarachter mijn auto stond, de hele tijd bekeken door staalgrijze ogen. Ik hoorde iemand aan een gewoergrendel trekken, en toen ik opkeek, zag ik een soldaat naast Hauptmann Weber een kogel in het staartstuk van zijn wapen stoppen. Met nog altijd die afstandelijke minachting op zijn gezicht keek Weber me aan, bracht zijn vingers omhoog als een pistool en wees naar me.

Ik stak mijn hand op om te salueren. ‘Niet als ik jou eerst te pakken krijg, hufter,’ mompelde ik glimlachend.

Toen ik in mijn auto zat, vertrok mijn gezicht, en ik hield mijn hoofd in mijn handen. Het gasmasker. Ik sloot even mijn ogen en zag onmiddellijk een rookwolk voor me. Door de nevel heen verscheen langzaam een loopgraaf, en de geluiden van granaten en geweren zwollen rap aan. Snel opende ik mijn ogen weer, en de beelden en geluiden waren direct weg. Ik voelde mijn hele lichaam trillen. Het waren beelden die ik al ruim tien jaar uit mijn hoofd had gehouden. Ik had verwacht ze nooit meer te zien.

‘Als de hufters mij niet eerst te pakken krijgen.’

Ik keek om me heen. Toen ik me ervan had verzekerd dat ik uit het zicht van de Duitsers was, stak ik mijn hand achter de richel die ik onder het dashboard had bevestigd, pakte de Luger die ik daar in een clip bewaarde en staarde ernaar. Het pistool dat ik in de loopgraven bij Verdun van een Duitse officier had bevrijd, had ik lange tijd in mijn appartement bewaard als onderdeel van een ritueel dat ik had gedacht te zullen ontgroeien. Ik wist dat ik mijn ogen niet weer durfde te sluiten. Hoofdschuddend pakte ik het kleine Manufrance-pistool dat ik in een clip naast het andere vuurwapen bewaarde. Het zag eruit als een speelgoedpistool maar deed desondanks prima wat het moest doen. Ik klikte de Luger weer vast onder het dashboard en schoof de Manufrance achter mijn overhemd in mijn broekband.

‘Ik ben politieagent en ik draag een vuurwapen,’ zei ik hardop terwijl ik de opgewekte grijns van de Duitse officier weer voor me zag.

Ik reed naar de rivier en het hoofdbureau van politie. In de lege straten had het ene onwerkelijke gevoel plaatsgemaakt voor het andere. Onze nepoorlog was plotseling een echte geworden, maar die voelde evengoed aan als een illusie. Parijs was al bijna een maand een spookstad en werd nu geteisterd door het gerammel van zware banden en laarzen op kasseien. Ik hoorde muziek, schril en krijgshaftig, door de corridors van de stad schallen terwijl ik door levenloze steegjes en over verlaten boulevards reed, langs lege appartementencomplexen en dichtgetimmerde winkels als munten op de ogen van een dode. Hoe rijker de buurt, des te leger de straten. Mil-

joenen mensen waren de stad ontvlucht voordat de Duitsers kwamen. Twee derde van de inwoners was vertrokken. Alleen de ouderen en de armen waren niet in staat geweest te ontsnappen. En de smerissen. Er was geen leven, het bruiste niet. Parijs was er nog, maar het was Parijs niet meer.

Ik sloeg een hoofdweg in en kwam oog in oog te staan met een Duitse motor met zijspan die me aan de kant zette. Ik reikte naar het pistool in mijn broekband, maar de twee soldaten draaiden zich eenvoudigweg van me af en keken naar een fanfarekorps dat triomfantelijk jammerend door de straat trok, bekeken door een handvol Franse burgers die met angstige opstandigheid op hun gezichten her en der op de stoep stonden. Een kleine jongen leunde tegen zijn moeder aan en wilde niet kijken. Een ouder echtpaar huilde zachtjes. Toen de fanfare was gepasseerd, wenkte de soldaat in de zijspan me om mijn weg te vervolgen. Onze straten waren nu Duits, onze rol was om opzij te gaan.

Toen het geluid van de fanfare wegstierf, stopten twee Duitse soldaten in een veldgroene vrachtwagen die erachteraan had gereden voor de plaatselijke *mairie* en stelden daar een luidspreker op. Nieuwsgierig geworden stapte ik uit om te kijken wat er aan de hand was. Ik stond naast een stokoude man die een groezelig wit overhemd droeg waarvan de kraag al lang geleden verdwenen was.

De luidspreker kwam met wat schelle fluittonen tot leven, waarna ons in Frans met een Duits accent werd verteld dat Duitse troepen Parijs hadden bezet.

‘Vertel mij verdomme wat,’ zei de oude man naast me. Ik besloot dat ik hem wel mocht.

De blikkerige stem vroeg ons toen om kalm te blijven en zei dat het verzoek om kalm te blijven gehoorzaamd moest worden.

‘O ja, dat gaat vast gebeuren,’ meldde de commentator naast me.

We kregen ook te horen dat het Duitse opperbevel geen enkele vijandige daad zou tolereren. Op agressie en sabotage stond de doodstraf. Wapens moesten worden ingeleverd, en we moesten allemaal achtenveertig uur binnenblijven.

‘Voor het geval het moeilijk is om kalm te blijven.’ De oude man

schudde zijn hoofd en schuifelde langzaam weg. Met een gezicht zo verweerd als een oude legerlaars zag hij er bejaard genoeg uit om de vorige keer dat de Duitsers ons hadden bezet, in 1870, te hebben meegemaakt.

Ik keek toe terwijl de twee Duitsers hun spullen weer in hun vrachtwagen stopten en vertrokken, ongetwijfeld naar de volgende mairie op hun lijst. Het handjevol mensen dat de boodschap had gehoord, smolt weg en ging naar huis om daar de luiken te sluiten en om – als ze verstandig waren – de deuren op slot te doen.

Ik reed linea recta naar het hoofdkwartier van de recherche op Quai des Orfèvres 36, dat we allemaal kortweg *Trente-six*, Zesendertig, noemden. Het eerste wat me bij binnenkomst werd verteld, was dat ik mijn wapen moest inleveren.

‘Heb ik al gedaan,’ zei ik tegen de commissaris, waarna ik hem over het incident met de Duitse soldaten op het spoorwegemplacement vertelde. Over de Manufrance in mijn broekband zei ik niets.

Het tweede wat ze me vertelden, was dat ik mijn horloge een uur vooruit moest zetten.

‘We hebben nu dezelfde tijd als Berlijn,’ zei commissaris Dax.

‘Ik niet.’ Ik liet mijn horloge zoals het was. Dat de Duitsers ons nu voorschreven wat de tijd in Parijs was, ergerde me om de een of andere reden meer dan alle andere dingen die ik die ochtend had gezien. ‘Ze wachten maar op me.’

‘Het hele Duitse leger gaat op jou wachten?’

‘Ze wennen er wel aan. En anders zetten zij mijn horloge maar vooruit voor me. En zelfs dan zet ik het gewoon weer terug.’

Dax haalde zijn schouders op. De pijnlijk magere man met het cassoulet-en-wijnbuikje en de bril met hoornen montuur op het ingevallen gezicht had een verrassend expressieve manier van schouderophalen. Het compenseerde zijn afgemeten, spaarzame manier van praten. Ik vertelde hem over de vier lichamen die op de opstelsporen waren gevonden.

‘Weten we hun identiteit?’ vroeg hij.

‘Nog niet. Ze hadden geen papieren bij zich, maar ik denk dat het Polen zijn. Wellicht vluchtelingen.’